ŠIPELE
ŠA
ŠIṬONGA

ABÉCÉDAIRE

pour les Thonga du nord du Transvaal
et de la Province de Mozambique.

Publié par la Mission des Eglises libres de la Suisse romande.

NOUVELLE ÉDITION.

Typo. A. W. Bayly & Co.,
Lourenço Marques.
1914

Swiss Evangelical Mission

ŠIPELE

ŠA

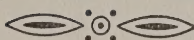
ŠIṬONGA

ABÉCÉDAIRE

pour les Thonga du nord du Transvaal
et de la Province de Mozambique.

Publié par la Mission des Eglises libres de la Suisse romande.

NOUVELLE ÉDITION.

Typo. A. W. Bayly & Co.,
Lourenço Marques.
1914

ŠIPELE ŠA ŠIṬONGA

——::——

1

A	E	I	O	U
a	e	i	o	u

M T N m t n

Ma	Me	Mi	Mo	Mu
ma	me	mi	mo	mu
Ta	Te	Ti	To	Tu
ta	te	ti	to	tu
Na	Ne	Ni	No	Nu
na	ne	ni	no	nu

Mi ta ta. Ti ta ta. Ti na to. A ti te. A ti na to. Mi ta ta na mi-na. Nu-na. No-na.

Ma-na-na. Ta-ta-na. Ma-ti. Mi-ti Mu-ti. Ma-ti ma ne-ne. Mi te na mi-na. Ta-ta-na o ta ta na ma-na-na. A mi ti na mi-na.

2

Y W H y w h

Ya	Ye	Yi	Yo	Yu
ya	ye	yi	yo	yu
Wa	We	Wi	Wo	Wu
wa	we	wi	wo	wu
Ha	He	Hi	Ho	Hu

Ya ta. Yi ta wa. Ti ta ya. Hi ta ya. Ha ha ta. Hi ta wa. Ta ha ta. Ti ta ya na wo-na. Ya ha no-na. U ya na ye-na. U ta ta ni nu-na. Ma-ti ya mi-na ma ne-ne. Mu-ti wa hi-na wu ni ti-ho-mu. Mi ni mo-na. A hi na wo.

Yi ta ta na to. Ti-ho-mu ti ta no-na. Yi ni no-mu. U na yi-ni ? Mi na yo-na. Hi ni ti-ho-mu ta mu-ne. Ti na mi-na. A ti te. We-na, u ta ya; ye-na o ta ta. A ta ha yi. Mu-ti wa hi-na wu ni ma-ti. Wa-nu-na o ta ti-ya.

3

V̌ L K v̌ l k

V̌a	V̌e	V̌i	V̌o	V̌u
v̌a	v̌e	v̌i	v̌o	v̌u
La	Le	Li	Lo	Lu
la	le	li	lo	lu
Ka	Ke	Ki	Ko	Ku
ka	ke	ki	ko	ku

V̌a a-la ku ta. V̌a te: v̌a-la-la v̌a ko-na. V̌a ta mu-ka ka-ya. A mi la-v̌i ma-ti-ke? Ma-ti ya v̌i-la. Mu-ti lo-wu wu ta lo-v̌a. Mo-ya wu ko-na. V̌a-na v̌a hi-na v̌a ni mo-na; v̌a ta hu-ha. A v̌a yi hi na-wu. A hi to-na ti-ha-v̌i ta hi-na; le-ti, ti no-ni-le.

V̌a ya ka ma-ti ya v̌a-na. V̌o-na a v̌a yi. V̌a ni v̌u-lo-lo. V̌a ku v̌a ta la-v̌a v̌a-v̌a-nu-na. Hi he-ti-le ku hu-la ma-v̌e-le. Ku-ku-la ma-v̌i-v̌i la-wa. V̌a-v̌e-la mu-ti wa v̌i-ni v̌a we-na. Lo-ko u ku-le-la tilo, u ta ku-ma v̌u-to-mi. V̌a-tu-ku-lu v̌a mi-na v̌a yi-le ka-ya.

4

B S Z b s z

Ba	Be	Bi	Bo	Bu
ba	be	bi	bo	bu
Sa	Se	Si	So	Su
sa	se	si	so	su
Za	Ze	Zi	Zo	Zu
za	ze	zi	zo	zu

A v̌a si ta. A ti si ya. U ta ya ku-le. Mi ta su-ka ri-ni ? V̌a ta ba v̌a-na v̌a v̌o-na. V̌a bi-le ti-ha-v̌i e to-lo. V̌a ti be-le yi-ni ? Ti bi-wi-le hi-ku-v̌a ti v̌a-v̌i-si-le v̌a-na v̌a Za-ke-a. Zu-ze o yi-le ka Zu-lu. Su-sa ma-ti la-wa, ya ta ha-la-ka Ya-na, u v̌i-ta nu-na wa we-na.

Ta-ta wa Mo-zi-la o hu-me ka Zu-lu. Ma-nu-ko-si o su-ke-le ti-ko ra ta-ta wa ye-na ni v̌a-v̌a-nu-na la-v̌o ta-la. So-la-ne o yi-le ka ha-ha-ne wa ye-na. V̌a so-la mu-ti wa v̌o-na ni v̌a-a-ki v̌a wo-na. Ti-hu-ku le-ti ti ba-si-le. Ma-ti la-wa ya ba-v̌a. V̌a ba-le-sa-na, v̌a ba-na-na, ku ha-v̌a lo-yi a v̌a la-mu-le-la-ka.

5

F R D f r d

Fa	Fe	Fi	Fo	Fu
fa	fe	fi	fo	fu
Ra	Re	Ri	Ro	Ru
ra	re	ri	ro	ru
Da	De	Di	Do	Du
da	de	di	do	du

V̌a te, ti ta fa. A ti si fa. A ti fi. V̌a ta fu-ma na v̌o-na. U ta ku-ma fo-le, ri ko-na. U ta ru-ra la-ha-ya. V̌a ru-ri-le ri-ni ? V̌a ru-re tolo. Ri-si-mu ra hi-na a ri sa-se-ki ; ri fa-ne-le ku lu-la-mi-si-wa. V̌a ta ri-ma ma-si-mu ya v̌o-na hi ma-v̌o-ko, hi-ku-v̌a ti-ha-v̌i ti fi-le.

V̌arara v̌a hina a v̌a ha ri kona. Rurela v̌ana lav̌a ; a v̌e na tatana na manana. Murisi wa risa tihomu. Rolela fumu ra wena ri ta v̌av̌isa v̌ana. Tiburuku leti ti sasekile, ti basile, ni ku tiya, ti tiyile. Dede wa dedeleka. Madulu ya bošekile. Dumela o durisa fole ra yena. Fularela fole, ri ta ku v̌av̌isa, ra bav̌a. Fanelo ya hina hi ku fana ni Hosi Yesu ; hi yena l'a hi feleke.

6

P Š Ŝ p š ŝ

Pa	Pe	Pi	Po	Pu
pa	pe	pi	po	pu
Ša	Še	Ši	Šo	Šu
ša	še	ši	šo	šu
Ŝa	Ŝe	Ŝi	Ŝo	Ŝu
ŝa	ŝe	ŝi	ŝo	ŝu

Šana u ta tiv̌a ku peleta rini šana ? Šav̌a šipele ni buku kutani u ta tira ; ku loloha a ku saseki. Rurela šisiwana šihi ni šihi. Oša širo leši ša role ra mina. Šaka ra hina ri tile tolo ku hi v̌ona. Šibalesa leši ši lehile, ŝoleŝo ŝi komile. Šav̌isa fole ra wena u ta šav̌a mav̌ele. Papalata le'ŝo biha.

Mapapa ya sukile. Ri perile. Muponisi wa hina i Hosi Yesu. Mi ta pona šana ? Pato leri ri lulamile, ri basile. Loko u namarela rifuwo, u ta lov̌isa moya wa wena. Lulamisa marito ya wena u v̌ulav̌ula le'ŝinene. Ŝeka v̌uŝa ŝinene. Ŝihari ŝi tatile tiko. Ŝilo leŝi ŝi lulamile ; ŝoleŝo ŝi bihile. Rumela šisiwana e v̌uŝa. A hi ŝi koti ku rura siku leri u ri v̌ulaka.

7

Ḍ Ṭ Ž ḍ ṭ ž

Ḍa	Ḍe	Ḍi	Ḍo	Ḍu
ḍa	ḍe	ḍi	ḍo	ḍu
Ṭa	Ṭe	Ṭi	Ṭo	Ṭu
ṭa	ṭe	ṭi	ṭo	ṭu
Ža	Že	Ži	Žo	Žu
ža	že	ži	žo	žu

Ŝilo leŝi ŝi sasekile. Ŝihuku ŝa v̌ona ŝi herile ŝinene. Ŝibalesa ŝa v̌av̌anuna ŝi tekiwile hi tihosi. Ŝimumu ši fikile. Ŝirami ši sukile ; ši ta v̌uya hašawu. O ŝulekile v̌oko loko a ri kari a ŝula. U ta ŝoŝa mav̌ele. Teka huku leyi u ya ŝekela hahane wa wena. Loko u ḍaha fole leri, ri ta ku v̌av̌isa, ri bihile. V̌a ḍumaḍuma.

Ṭema ritiho leri, ri lov̌ile. Ṭeṭelela šisiwana leši, ši ta ku ḍunisa. Ḍunisane Hosi ya tihosi. Koramane hi maṭolo. Ṭuṭumane, mi ta kuma hakelo. Maṭav̌u ya mila loko misav̌a yi ṭakama. Ṭala papila e ka v̌ini v̌a muti, v̌a ta ku v̌ulav̌ulela e ka hosi ya tiko. Tata wa v̌ona o v̌a arisile ku ṭalelana mapapila. V̌ana lav̌a va ṭakela v̌uŝa ni šišev̌o. Mitiro ya hina yi herile.

8

G Ṅ g ṅ

Ga	Ge	Gi	Go	Gu
ga	ge	gi	go	gu
Ṅa	Ṅe	Ṅi	Ṅo	Ṅu
ṅa	ṅe	ṅi	ṅo	ṅu
Nga	Nge	Ngi	Ngo	Ngu
nga	nge	ngi	ngo	ngu

Magama ya haha e šikari ka mapapa. Galilea i tiko ra le Kanana. V̌a gaya mav̌ele. Šigayo ši ṭekaṭeka, ši fanele ku tiyisiwa hi ŝipikeri. Gimeta riv̌alelo leri e ka muri lowu. Ŝigingi ŝa milenge ŝi yingisiwa lahaya. A nga si ya teka tinguv̌u ta yena, hikuv̌a a ti omanga. Mi nga ka mi nga yi. Milenge ya wena a yi basanga. Mi nga susumetani loko mi huma.

Ṅanga yi tiv̌a miri ya ku tala. Ku tiriwa hi tinanga e ku v̌itana v̌atiri loko v̌a ri kule. Fumu ra wena ri ta ṅoka. U nga kanetani ni ṅeni wa wena. Maṅunuṅunu o ṅi miri le'yo tala, ni ŝihari le'ŝikulu. Loko u ṭuv̌a v̌uŝa u ta ṭoniwa. Gav̌ela o kumile nanga ya murisi ; wa ha ringeta ku yi ririsa. Mi nga ṭonani. Ḍuṅisa hosi ya wena.

9

V ṿ

Ṅwa	Ṅwe	Ṅwi	Ṅwo	Ṅwu
ṅwa	ṅwe	ṅwi	ṅwo	ṅwu
Hla	Hle	Hli	Hlo	Hlu
hla	hle	hli	hlo	hlu
Va	Ve	Vi	Vo	Vu
va	ve	vi	vo	vu

V̌uyane, v̌ana v̌a nga, mi ta hlaya. Ku sungula lo'wo ranga, kutani v̌aṅwana v̌a ta tekelela. Yingisane, mi rula. V̌a ka Zungu v̌a ta ya ku hloten le mananga ; v̌a ta hlota yini ? Ha ! ŝihari ŝi tele ; v̌onane, tinhlangu hi letiya. Šibalesa ši ṅwana ša ha ku baleka ; uṅwana o v̌av̌isiwile. Hi fanele ku v̌itana ṅanga yi ta ṅwi bohelela v̌oko. V̌av̌anuna v̌a hlomile.

Ṅwina mi hlekela yini ? A mi hlayange mapapila ya ṅwina šana ? Ṅwana wa mina a nga yingisi ; o ta fanela ku layiwa. Hi v̌onile v̌ana v̌a ṅwini wa ṅwina la'v̌a tateke milomu ya v̌ona hi tihuhlu. Tingoti leti ti komile ; hi ta lav̌ạ tiṅwana le'to leha. Viki leri, u ta tira ka mi̊na, u ta kuma hakelo ya wena. U nga tira maviki mararu loko u ŝi rạnda.

10

Mba	Mbe	Mbi	Mbo	Mbu
mba	mbe	mbi	mbo	mbu
Bya	Bye	Byi	Byo	Byu
bya	bye	byi	byo	byu
Nta	Nte	Nti	Nto	Ntu
nta	nte	nti	nto	ntu
Nka	Nke	Nki	Nko	Nku
nka	nke	nki	nko	nku

Hi ŝekile v̌uŝa bya tatana; kambe a hi tiv̌i laha a fambeke kona, hambi laha a tiraka kona. Lembe ra naṅwaka hi ta kuma mav̌ele ni timanga, ni byanyi bya ŝifuwo. Ri šile, a hi fambe, hi ya lav̌a byev̌u. Ṅanga a yi lav̌iwi hi la'v̌a hanyaka, kambe yi lav̌iwa hi la'v̌a v̌abyaka. A mi ŝi koti ku tirela tihosi timbiri: kumbe mi ta namarela yiṅwana, mi sanḍa yiṅwana; mi nga ka mi nga ŝi koti ku tirela Šikwembu ni Mamona.

Tintiho ta makweru ti lehile; ta ntukulu wa wena ti komile. Tintangu ta nga ti hav̌a tingole. Timbuv̌a leti ti nga ka ti nga ringani. U fanele ku ya e ka nkulukumba wa muti, o ta ku byela nkari lowu u fanelaka ku ta ha wona. Šinkankanka i šihari leši wanuna a nga lav̌iki ku langutana na šona.

11

Ḍ Ṭ Ẑ ḍ ṭ ẑ

Nḍa	Nḍe	Nḍi	Nḍo	Nḍu
nḍa	nḍe	nḍi	nḍo	nḍu
Nṭa	Nṭe	Nṭi	Nṭo	Nṭu
nṭa	nṭe	nṭi	nṭo	nṭu
Nha	Nhe	Nhi	Nho	Nhu
Ṭha	Ṭhe	Ṭhi	Ṭho	Ṭhu
Ẑa	ẑe	ẑi	ẑo	ẑu

Tinhenha ti ranḍa miv̌ango ; a nḍi yi ranḍi ni ŝiṭanana. Tinḍuna ti fambile ni hosi e hase ka nambu. Nṭhav̌a leyi yi lehile, toleto ti anamile. Tinṭhav̌a ta tiko ra hina ti ni gamboko. Nḍilo lo'wukulu wu v̌onaka lahaya.

A mi ranḍani loko mi ṭonana. Nhamu ya mina ya v̌av̌a. Tinhamu ta tinhenha ti tiyile. V̌añwana v̌a ṭakela nsohe-sohe, v̌a hunḍuluša marito ya v̌anhu. Tinhov̌a ti ni ŝigalana. Tinḍuv̌o ta nañwaka ta tika. U nga nyenyi munhu ni uñwe. Ṭhamisa la, nḍi ta ku nyika v̌uŝa u dya. Nṭakisi o fayile mbita hi nhonga. Famba u ya ṭhov̌ela mav̌ele ya wena ; u nga khi le'ŝi ṭakamaka, kambe u ŝi ṭhika ŝi oma. Šikwembu ši ranḍa la'v̌a nga ni timbilu to lulama.

12

Nsa	nse	nsi	nso	nsu
Nya	nye	nyi	nyo	nyu
Tla	tle	tli	tlo	tlu
Dla	dle	dli	dlo	dlu
Lwa	lwe	lwi	lwo	lwu
Kwa	kwe	kwi	kwo	kwu

Nḍuna yi nyikile homu e ka nsati wa Nyanyale. Tinsuna ti hanya hi ku luma. Nḍilo wu ṭhiveriwa hi tinhi. Nḍeko wu ṭhov̌ekile. Tinyanḍa ta byanyi ti hangalasiwile hi moya. Tlomandloti o dlayile nyari. V̌anhu lav̌a v̌a lwa hi masiku ; v̌a lwela nsimu ; v̌a ta lwisa ni v̌ana v̌a v̌ona ; v̌a nga dlayana. Makweru o lav̌ile mikwakwa. U ya kwihi-ke ?

Nsala wu kumiwa mananga. Nsati lo wa noni o nyikiwile v̌urimo hi makwav̌o ; o ta rura munḍuku ni ŝigoṭo ŝa yena. Nsuku wu tlula tinsimbi tiṅwana hikwato hi ku tika ni nkoka. Nsev̌e wu hošiwile hi v̌ura. V̌usukuti ni tinyoši ŝi hi dyonḍisa hi ku ṭhiv̌erika ka šona. Tlorela nuna loyi wa šidlodlo e timanga leti, u ṅwi nyika ni v̌uŝa a dya. Loko a khohlola, a humesa ni ngati, o fanele ku nwisiwa muri.

13

Bva	bve	bvi	bvo	bvu
Mha	mhe	mhi	mho	mhu
Mpa	mpe	mpi	mpo	mpu
Pfa	pfe	pfi	pfo	pfu
Nwa	nwe	nwi	nwo	nwu

Mhaṇḍe leyi yi lulamile, yi ta pfuna ku pfala ṭhanga ra tihomu. Timbabva ti tlula milawu ya Šikwembu ni ya tiko. Ku bvumba ŝa hlula v̌anhu. V̌anhu v̌a kona la'v̌a bvutamelaka v̌aenḍi. Timpapa ta tinyanyana ti ni matimba la'makulu. Dlaya timhiri, u nga ti ṭeṭelele. Timhelembe ti kona ni timhofu. Timhuti ti ṭuṭuma mananga. Teka mpimo lowu, u ya pima timhaṇḍe leti u ti ṭemeke, ti lehile ngopfu.

Pfala šihahlu. Mati ya pfelela hansi. U pfa kwihi ṅwana nga ? Nḍi pfa kule ; nḍi yile Rimbelule, nḍi ya hlota tindlopfu. Mipfi yi ni nḍombo lo'wu pfimbisaka. Mati manene loko ya titimela, ya susa tora ku tlula ŝakunwa ŝiṅwana. Nwana muri lowu, wu ta ku pfuna. U nga tinwaṿi hi mukhuv̌a lowu, u ta tiv̌av̌isa. Nwisa nḍisana ya wena e matinyana, u yi ha ni v̌uŝa.

14

Kha	khe	khi	kho	khu
Dya	dye	dyi	dyo	dyu
Nša	nše	nši	nšo	nšu
Nŝa	nŝe	nŝi	nŝo	nŝu
Ṅwa	ṅwe	ṅwi	ṅwo	ṅwu
	An	en	in	

U ya kwihi ? Nḍi ya kha miroho e masiṅwin. Timanga ti kona naṅwaka ; ṅwišemu a hi ti kumanga, hi kumile mavelenyana ni mihlata. Nkari wa ku ṭhovela wu fikile, mumu wu hunḍile. A hi yene hi ya teka ŝirunḍu ŝa hina, hi ya ŝi tata hi miṅwoko ya ŝifake. Hi hetile nḍima ya hina kwale makuṅwen. Fambane, mi ya kha mihanḍu mananga, mi dya e maṭhanwin ya vuŝa.

Langutane tilo, ri sungula ku hlanganisiwa hi mapapa la'yo ntima e ḍongen ni vušen ; kumbe yi ta na ni madyambu. Ṭhikane vunwa ; a ku kumiwe marito la'manene e miloṅwin ya ṅwina. Munhu loyi o dyuhele ngopfu, misisi ya yena yi basile hikwayo ; loko a ri kari a famba a šongotela hi nhonga ; wa kongoma sira. A hi si dya hina, kambe ṅwina mi dyile hikwenu. Nḍi hetile nšaša wa mina.

15

Šwa	šwe	šwi	šwo	šwu
Ngha	nghe	nghi	ngho	nghu
Ngwa	ngwe	ngwi	ngwo	ngwu
Mfa	mfe	mfi	mfo	mfu
Mpfa	mpfe	mpfi	mpfo	mpfu
Mbya	mbye	mbyi	mbyo	mbyu
Ndya	ndye	ndyi	ndyo	ndyu

Mi ta šwa munḍuku e kaya, kambe mi ta ṽuya ra ṽuraru e šikolwen. Tinghala ti khoma timbyana, ti dya. Byala ngopfu u ta ṭhoṽela ngopfu. Phula mbita yi hola, kutani u ta phama ṽuŝa. Ranga u phamela ṽaenḍi. Hi khile mnyo-mpfa le'yi ṽupfeke. Tingwenya ti khoma ṽanhu loko ṽa hlamba. Ndyango wa hina wu nangaka-kile hi nyimpi.

Pama khumbi, u siṽa timfa hikwato. Ṽona lumpfana e nyangwen. Phununha tinguṽu u ti aneka e dyambyen. Mitlambya yi hanya matin. E ka Mpfumo, ku ni ṽanhu la'ṽa dyaka makho-ngoloti. Tinhlampfi ti phasiwa hi nkukuto ni masole. Timangwa ta nhoṽa ti ni maṽala e ma-ṭeṽen. Tibyarele šihambano ša wena. Hosi a yi aṽanyisi hi nghohe.

16

Dza	dze	dźi	dzo	dzu
Ndza	ndze	ndzi	ndzo	ndzu
Tsa	tse	tsi	tso	tsu
Ntsa	ntse	ntsi	ntso	ntsu
Nhla	nhle	nhli	nhlo	nhlu

Šidzedze le'šikulu ši kukurile rivala hikwa ro; ši hahlurile tindlu tiṅwanyana e mutin. Musunguludźi i šinambyana le'ši khulukelaka e tikwen ra Vuloveri. Nhloko ya mhalamhala yi ni timondo le'to leha. Ni nhlekanhi, nḍi ta khanḍiya henhla ka lwango, nḍi ya lungisa byanyi bya rona. Mi ta ṭhama munḍuku, wa vuraru mi ta vuya kaya.

Madzedze ni ŝinduzi ŝa nyenyeṭsa. Nḍi ni ripanṭu e nengen wa mina; wa nga nḍi pfuna ku ri hlumula. O endlile ndlela le'yinene loko a suse ndzopfori. Ŝindzingeri ŝi ni ŝisaka ŝa ŝona. U nga pfuši dzolonga, u nge ntse. Dzudza nkumba lowu, u andlala e hansi. Nhlaru yi hlota ni nhlekanhi. Maṭsima ya ṭakisa, kambe ya onhiwa ha kaṇyingi hi ntiro wa nhluto.

17

Ndla	ndle	ndli	ndlo	ndlu
Ntla	ntle	ntli	ntlo	ntlu
Nkha	nkhe	nkhi	nkho	nkhu
Tlha	tlhe	tlhi	tlho	tlhu
Ntlha	ntlhe	ntlhi	ntlho	ntlhu

Ndlopfu yi hav̌a yindlu, yi etlela mananga. Tlhoma ndzanga ni ntlhuv̌ane. Ku tlhumile hikwako e šiv̌andlen'leši. Andlamuka namuntlha, u ya dzima nṭonga kuṅwana. E matikwen maṅwana, makhondlo ya famba hi mitlhambi. Namuntlha hi ta ya hlota hi timbyana. Tona timbyana ti dyile nhlangu le'yi phasiweke hi ntlhamu.

Dyambu ri humile, a hi yene šikhongelwen; nsimbi yi bile kambiri; e nḍaku hi ta ngena šikolwen. Hi fanele ku dyonḍa ŝinene, hikuv̌a šikambelo ši kusuhi. Yo! nḍi tlhav̌iwile hi mutwa. U ta ya ka mati e ka ntlhanu ni kambiri; u ta tata khuwana le'ri kulu. Dyana tindlowu ni tinyawa leti; ti v̌upfile ŝinene. Ndlela yo̱ renḍeleka yi lehile. Tlhandluka nhlohlorin ya nṭhav̌a, u ta v̌ona tiko hikwaro.

18

Gwa	gwe	gwi	gwo	gwu
Hwa	hwe	hwi	hwo	hwu
Rwa	rwe	rwi	rwo	rwu
Šwa	šwe	šwi	šwo	šwu
Ṭwa	twe	twi	two	twu
Hlwa	hlwe	hlwi	hlwo	hlwu

Loko a ri kari a hlwanya mbewu, Mogwana a v̌ona hlolwa le'ri nga dlaya mbuti ya kwe; mbuti le'yi a yi tumberile šihlahlen. Kokwana, nḍi twe Gwaza o te, Magwamba hikwav̌o v̌a hume ka Gwambe, kambe o ni v̌unwa. Ka rikwenu, e kwihi? Pela malwandle, u ta v̌ona tikwanyana ra hina. U nga hlweri ku ya rwala tinyanḍa ta byanyi lebyi u byi kutleke, byi nga si lov̌a hi muhlwa.

Munwi wa byalwa a nga hlweri ku hunguka ha byona. Šikwembu ši hi twerile v̌usiwana, ši hi rumerile ṅwana wa šona. Nḍa famba, nḍi šwe khale kwalaho. Nḍi šwile masikwanyana kusuhi ni Šwale. Yana u ya hwev̌a byanyi. Mahlohlwe ya mila hikwako. U ṭhama u dya phehlwa šana? Aṅwisa ṅwan'a ku, o twe ndlala. Rwala mpingu wa Hosi. U nga laṅwi ku soriwa hikwalaho ka Yesu.

19

Tša	tše	tši	tšo	tšu
Ntša	ntše	ntši	ntšo	ntšu
Tšha	tšhe	tšhi	tšho	tšhu
Tya	tye	tyi	tyo	tyu
Ṭya	ṭye	ṭyi	ṭyo	ṭyu
Ḍya	ḍye	ḍyi	ḍyo	ḍyu

Ntšololwane wu ni nhamu le'yo leha. Mitšila ya ŝihari yi hambene. Wa tota nguv̌u ya wena hi tšumane. Miri ya mitšinḍu yi lehile ngopfu. Tinyeleti a ti entšanyetiwi. Tšhav̌a v̌atata ni v̌amana wa wena. U nga tšhuluri hansi, tšhela e mbiten leyi. Hatlisa u džitama hansi. Tšomela ši herile. Nḍi ṭyerile šihlov̌o, kambe a nḍi kumange mati. U ta šwa masiku mangani e ka kokwa wa wena ? U nga ka u nga heti ǹhweti !

Tšukumeta thyaka hikwaro, u ṭhika ku dyoha, kutani u ta ṭakela milawu ya Šikwembu. Thyeke ri dyiwa hi tinguluv̌e. Mithyeketo ya ŝikoša yi tele. Džamela loko a kha mušidži, a lumiwe hi nyoka. Tinyoka hikwato ta tšhav̌isa, hambi ti nga lumi hikwato. Mudyatšihi, hi wona nkari wa ku ṭaka ka v̌anhu. Tiya ku dyonḍa ni ku hlaya, u nga hlweri ku heta šipele leši.

20

Dža	dže	dži	džo	džu
Ndža	ndže	ndži	ndžo	ndžu
Pya	pye	pyi	pyo	pyu
Phya	phye	phyi	phyo	phyu
Khwa	khwe	khwi	khwo	khwu
Tlwa	tlwe	tlwi	tlwo	tlwu

Tindžiya a ŝi ri ŝakudya ŝa Yohane Mukhuv̌uri. Goḍyela a a ri nḍuna ya Maguḍu. Munyu lowo wu phyamile, kambe nsimbi leyi yi munyiwe hi wona. Džamela, loko a kha mušidži, a phyandlasa khwembe. Šilo le'ši pyopyaka, i nala e ka la'v̌a lanḍaka Hosi Yesu. Mati ya Fundudzi ya phyaphyara. Tinhutlwa ni timangwa ta nhov̌a ti tšhav̌a tiyingwe. Timbav̌ala i ŝihari le'ŝi tolov̌elaka ku ṭuṭuma e tinṭhav̌en.

Nkwangulatilo wụ ni miv̌ala ya ntlhanu na mimbiri. Munhu a nga hanyi hi mikwihiri. Ŝihlahla ŝa ha ri kona mananga laha ku kumiwaka tindlopfu, ni tinyari, ni tinhutlwa, ni tiyimbo, ni timangwa, ni tiyingwe, ni tinghala, ni mahlolwa, ni timhisi, ni tinhlaru, ni tinguluv̌e; tona ṭimfuv̌u ni tingwenya ti kumiwa e milambyen, laha mati ya endlaka mativ̌a.

21

Ṭwa	ṭwe	ṭwi	ṭwo	ṭwu
Tšwa	tšwe	tšwi	tšwo	tšwu
Nhwa	nhwe	nhwi	nhwo	nhwu
Ṅhwa	ṅhwe	ṅhwi	ṅhwo	ṅhwu
Ngwa	ngwe	ngwi	ngwo	ngwu
Nghwa	nghwe	nghwi	nghwo	nghwu
Nkwa	nkwe	nkwi	nkwo	nkwu
Nkhwa	nkhwe	nkhwi	nkhwo	ṇ́khwu

Rikoṭa ri nwa nṭwamba wa ndyango. Ṭiṅhwari ti hetile tiṅhwembe. Angwetla u famba; loko u hlwela, u nga ka u nga kumi leši u ši pfumalaka. Tinyama leti ta nuṅhwa, u nga ti dyi. Mundlwane nḍi ta dya šinkwa e ka Sengwe. Ngwenḍa leyi ya v̌abya hi šimungw̌a-mungwane. Šingwav̌ila leši ši ta onha nhangwa ya ndlev̌e ya wanhwana loyi.

Ny̌ika v̌anhwanyana e ŝirunḍu le'ŝi nga ni tiṅhwembe. Nyangwa leyi yi larile, u ta khwela loko u ngena u rwele nhunḍu ya wena. Tiṅhwembeti ta dyambu ti tlhunya mahlo. Nḳwama low̌u wu tele hi tindlow̌u. Ŝiluv̌a ŝiṅwana ŝa nuṅhwela. V̌udyangwane byi dyiwa hi tinguluv̌e. Wa khwita, tatana; teka nhonga leyi, u šongotela ha yona. Šihlungwa ša nṭonga ši onhakile.

22

Ntwa	ntwe	ntwi	ntwo	ntwu
Nṭwa	nṭwe	nṭwi	nṭwo	nṭwu
Ḍwa	ḍwe	ḍwi	ḍwo	ḍwu
Nḍwa	nḍwe	nḍwi	nḍwo	nḍwu
Ndlwa	ndlwe	ndlwi	ndlwo	ndlwu
Mbha	mbhe	mbhi	mbho	mbhu

Timfene ti ranḍa timfa ta tinṭhav̌a. Ngenane ndlwin, ku ni širami e handle. Lwango ra šindlwana leši ri hahluriwile, u ta ya kutla byanyi, u luka makenya e ku yi lungisa. A mi nwi nṭwamba-ke ? E-e a hi ŝi koti, hi dya phehlwa ntsena. Mimbhaha ya Mdanise yi tlotlorile.

Ku fuma ka Šikwembu ku fana ni munhu l'a byaleke mbewu e nsiṅwin ; kutani, hambi a etlele, hambi a pfukile, nhlekanhi ni v̌usiku, mbewu yi tlhav̌a, yi kula hi hala a nga tiv̌iki ha kona. Hikuv̌a misav̌a yi ranga yi mirisa ŝikhav̌a, kutani yi humesa nṭeṭo, kutani ku huma tinhlampfu le'ti v̌upfeke nṭeṭwen ; masuku mav̌ele loko ya v̌upfile, v̌a ngenisa sikeri hikuv̌a ku ṭhov̌ela ku fikile.

Kombelane, mi ta nyikiwa ; lav̌ane, mi ta ŝi kuma ; goṅgonḍane, mi ta pfuleriwa.

23

Tŝa	tŝe	tŝi	tŝo	tŝu
Ntŝa	ntŝe	ntŝi	ntŝo	ntŝu
Tŝha	tŝhe	tŝhi	tŝho	tŝhu
Ntŝha	ntŝhe	ntŝhi	ntŝho	ntŝhu
Mda	mde	mdi	mdo	mdu
Nfa	nfe	nfi	nfo	nfu

Hlantŝa ŝibya hikwaŝo leŝi, ŝi basa. Nantŝa mihanḍu leyi, ya nanḍiha. Tŝutela handle. Tŝatŝine o tŝariwile rini ? Tŝetŝi u ta nḍi byela ŝilo hikwaŝo hi laha ŝi humeleleke ha kona. V̌atŝari v̌a hina v̌a herile hi V̌angoni, v̌a lo ntŝa. Hlontŝisa nhonga leyi. Tindẑa ti herile hi mpfula. Tata ŝidzuv̌ulo hikwaŝo. Nguv̌u le yintŝha leyi, u yi šav̌ile kwihi-ke ? Tinhov̌a ti tŝhile hikwato, a ka ha ri na byanyi bya ŝifuwo.

Tŝetŝi, loko mi dyonḍile ŝinene tinḍima hikwato ta šipele leši, mi ta tiv̌a ku hlaya e tibukwin le'tikulu, ngopfu e testamenten le'yintŝha. Ṭhiv̌erikane kambe, mi sungurile ntsena ku dyonḍa ; ka ha sele timhaka le'to tala : ta tinhlayo, ta geografy, ta testamente ya khale ; ni ku ṭala, ni ku yimbelela, ni šingezi. Henhla ka ŝilo leŝi hikwaŝo, dyonḍane timhaka ta Šikwembu, mi yingisa rito ra šona, mi v̌a mi khongela.

24

Alfabeta.

Hi letŝaku ku longoloka ka maletere hikwawo:

Ya tibuku:		Ya ku ṭala hi v̌oko:	
A	a	*A*	*a*
B	b	*B*	*b*
D	d	*D*	*d*
Ḍ	ḍ	*Ḍ*	*ḍ*
E	e	*E*	*e*
F	f	*F*	*f*
G	g	*G*	*g*
H	h	*H*	*h*
I	i	*I*	*i*
K	k	*K*	*k*
L	l	*L*	*l*
M	m	*M*	*m*
Ń	n	*N*	*n*
Ṅ	ṅ	*Ṅ*	*ṅ*
O	o	*O*	*o*
P	p	*P*	*p*

R	r	*R*	*r*
S	s	*S*	*s*
Š	š	*Š*	*š*
Ŝ	ŝ	*Ŝ*	*ŝ*
T	t	*T*	*t*
Ṭ	ṭ	*Ṭ*	*ṭ*
U	u	*U*	*u*
V	v	*V*	*v*
V̌	v̌	*V̌*	*v̌*
W	w	*W*	*w*
Y	y	*Y*	*y*
Z	z	*Z*	*z*
Ž	ž	*Ž*	*ž*
Ẑ	ẑ	*Ẑ*	*ẑ*

Ŝikombiso ŝiṅwanyana.

Hefemulo	,	Tingenelo	( ) [ ]
Hiko	.	Tintlhenguso	— —
Hikwana	;	Šiboho	-
Hiko-mbiri	:	Širatana	’
Sihikwana	...	Av̌a	§
V̌utiso	?	Lav̌elelo	*
Hlamalo	!	Singarelo	}
Taambelo	“ ”	Ŝintlontlo	v ^

25

Tinhlayo

ši-*Arabia* :	ši-*Roma* :	
0	—	ku hav̌a
1	I	yiṅwe
2	II	timbiri
3	III	tínharu
4	IV	mune
5	V	ntlhanu
6	VI	ntlhanu na yiṅwe
7	VII	ntlhanu na timbiri
8	VIII	ntlhanu na tinharu
9	IX	ntlhanu na mune
10	X	khume
11	XI	khume na yiṅwe
12	XII	khume na timbiri
13	XIII	khume na tinharu
14	XIV	khume na mune
15	XV	khume na ntlhanu
16	XVI	khume na ntlhanu na yiṅwe
17	XVII	khume na ntlhanu na timbiri
18	XVIII	khume na ntlhanu na tinharu
19	XIX	khume na ntlhanu na mune
20	XX	makume mambiri
21	XXI	makume mambiri na yiṅwe
22	XXII	makume mambiri na timbiri
23	XXIII	makume mambiri na tinharu
3	XXX	makume mararu
31	XXXI	makume mararu na yiṅwe
40	XL	mune wa makume
50	L	ntlhanu wa makume

60	LX	ntlhanu wa makume na khume riṅwe
70	LXX	ntlhanu wa makume na maku' mambiri
80	LXXX	ntlhanu wa makume na maku' mararu
90	XC	ntlhanu wa makume na mune wa makume
100	C	dzana
101	CI	dzana na yiṅwe
102	CII	dzana na timbiri
110	CX	dzana na khume riṅwe
200	CC	madzana mambiri
500	D	ntlhanu wa madzana
1000	M	khume ra madzana

26

Nghala ni v̌uti.

Nghala a yi etlele nḍutin wa muri. Šiphukuphuku ša v̌uti ši yi kanḍiya henhla: nghala yi ri khoma. V̌uti ri khongela hosi ya ŝihari a yi ri ṭeṭelele. Nghala yi ku: "A ri fambe!" Tintŝalo teto a ti riv̌ariwanga hi v̌uti.

Kute e nḍaku ka tŝetŝo, nghala yi phasiwa hi ntlhamu, yi ṭanḍeka ku tinṭhunša, yi rurumerisa tiko hikwaro hi ku bomba ka yona. V̌uti ri ta fika, ri v̌ona nghala leyi, yi nga ri hanyisa, ri luma tingoti, ri nṭhunša nghala.

K'endla ka tintŝalo a ku lahliwi ntsena.

27

Šifaniso ša ṅwana l'a sukeke kaya.

Munhu uṅwana a a re ni v̌ana v̌a v̌anuna v̌ambiri; lo'wa nḍisana a ku ka tata wa yena: Tatana, nḍi av̌ele šuma le'ši nga ta v̌a ša mina. Kutani tata wa v̌ona a v̌a av̌anyisela šuma ša yena. Kute loko ku hunḍile masiku ma nga ri mangani, ṅwana wa yena, lo'wa nḍisana, lọko a hlengeletile hikwaŝo a rurela e tikwen le'ri nge kulẹ; a hangalasa šuma ša yena hi v̌usopfa. Loko a dyile hikwaŝo, ku wa ndlala le'yikulu e tikwen rero, masuku a sungula ku pfumala. Kutani a ya ṭhama ni munhu wa tiko rero; yoloyi a ṅwi ruma e masiṅwin ya yena ku risa makhumba. Kutani a nav̌ela ku šura hi makamba la'ya dyiwaka hi makhumba, kambe a nga nyikiwange ntšhumu hi munhu. Masuku ku v̌a laha a tiehleketakạ, a ku: Malanḍa la'yo talạ ŝo ngasi ya kona e ka tatana, ya ni v̌uŝa le'byo tala; kasi mina halenu, nḍi fa hi ndlala. Nḍi ta pfuka nḍi ya ka tatana, nḍi ta ku ka yena: Tata-

na, nḍi dyohele tilo na wena, a nḍi faneri ku ṭhama nḍi v̌uriwa ṅwana wa wena ; u nḍi endla kukota uṅwana wa malanḍa ya wena. Masuku a pfuka, a ya ka tata wa yena. Kaku loko a ha re kule, tata wa yena a ṅwi v̌ona, a ṅwi twela v̌usiwana ; kutani a ṭuṭuma, a wela nhaṅwin ya yena, a ṅwi ntŝontŝa. Kutani ṅwana a ku ka yena : Tatana, nḍi dyohele tilo na wena, a nḍi faneri ku ṭhama nḍi v̌uriwa ṅwana wa wena. Kambe tata wa yena a ku ka malanḍa ya yena : Tisane nguv̌u le'yo saseka ngopfu, mi ṅwi ambeša yona, mi ṅwi ngenisa šingwav̌ila e ritihwen, ni tintangu e milengen. Tisane role le'ri noneke, mi ri tlhav̌a, hi dya, hi ṭaka ; hikuv̌a ṅwana loyi wa mina a a file, kutani o hanyile ; a a lahlekile, kambe o kumiwile. Masuku v̌a sungula ku ṭaka.

Kambe ṅwana wa yena lo'nkulu a a re masiṅwin ; kute loko a fikile kusuhi ni yindlu, a twa ku yimbelela ni ku tŝina. A v̌ita uṅwana wa malanḍa, a ṅwi v̌utisa, a ku : Šana i n'yini ? Yoloyi a ku ka yena : Nḍisana ya wena yi v̌uyile, kutani tata wa wena o tlhav̌ile role le'ri noneke,

hikuv̌a o ṅwi v̌onile a ha hanya. Kambe a kariha, a ala ku ngena. Tata wa yena a huma a ṅwi khongotela letŝaku a ngena. Yena a hlamula, a ku ka tata wa yena : V̌ona, nḍi ku tirele hi malembe la'yo tala, nḍi nga tluri ku lerisa ka wena, kambe a ku si nḍi nyika šimbutana letŝaku nḍi ṭaka ni v̌anakulori. Kambe, ṅwana wa wena, loyi, l'a dyeke šuma ša wena hikwaŝo a ri ni timbuya, kute loko a v̌uyile, u ṅwi tlhav̌ele role le'ri noneke ! Kambe tata wa yena a ku ka yena : Ṅwana nga, u ṭhama na mina hi masiku ; hikwaŝo le'ŝi nge ŝa mina, n'tŝa wena ; kambe a hi fanele ku ṭaka ni ku tlangela, hikuv̌a makwenu lovi a a file, kutani o hanyile ; a a lahlekile, kutani o kumiwile.

